

РЕЦЕНЗІЯ

к.е.н., доцента, доцента кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Тарасенка Артема Валерійовича
на дисертаційну роботу
Сердюка Дениса Анатолійовича на тему:
«Фінансові інструменти сталого розвитку України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Україна на сьогодні перебуває у складних умовах економічного, соціального та екологічного розвитку. Війна та її негативні глибокі наслідки для українського суспільства вимагають розробки та впровадження нових методів та підходів до активізації економічних відносин, пошуку заходів відновлення екологічних систем та відновлення належного рівня соціального забезпечення громадян. Досягти цього можливо через впровадження моделі сталого розвитку, пошуку напрямків активізації її використання економічними суб'єктами.

Впровадження моделі сталого розвитку безпосередньо пов'язане з фінансовими ресурсами, їх пошуком та ефективним використанням. На сьогодні ці питання для нашої країни є дуже складними. Проте сформована ситуація вимагатиме після війни реалізації заходів для стабілізації функціонування фінансової системи країни у довгостроковій перспективі, диверсифікації джерел залучення коштів для поступового впровадження моделі сталого розвитку. Відповідно, враховуючи окреслене, можна стверджувати, що тема дисертаційної роботи Сердюка Д.А. є актуальною та важливою в умовах сьогодення.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», за темами: «Теоретико-прикладні положення розвитку ринку кредитних послуг в умовах макроекономічної нестабільності та повоєнного відновлення економіки» (№ ДР 0123U104319), у межах якої розглянуто роль кредитних установ у впровадженні моделі сталого розвитку в країні, визначено особливості трансформації діяльності таких установ для досягнення основних цілей такого розвитку; «Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (№ 0121U113249), у межах якої автором обґрунтовано сутність та роль специфічних фінансових інструментів у забезпеченні впровадження моделі сталого розвитку; «Стратегічні пріоритети та механізми забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ ДР 0118U004407), в рамках якої автором розглянуто сутність та структуру

фінансового механізму сталого розвитку, обґрунтовані концептуальні положення його трансформації в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави зробити висновок, що сформовані автором наукові положення, висновки і рекомендації є достовірними та обґрунтованими. Дисертаційна робота логічно побудована, її автор системно підійшов до постановки проблеми, формулювання задач, обравши правильні методи пізнання. Дослідження базується на сучасній методологічній основі, якою є фундаментальні положення економічної теорії, фінансової науки.

Достовірність наукових результатів та обґрунтованість наведених автором висновків зумовлена правильно сформованими методологічними положеннями дослідження, які ґрунтуються на використанні таких методів: контент-аналіз, абстрагування (для конкретизації сутності категорій «сталий розвиток», «фінансовий інструмент», «імпакт-інвестування»); узагальнення, індукції та дедукції (для розгляду змісту дефініцій «фінансування сталого розвитку», «фінанси сталого розвитку», «стале фінансування», «зелені фінанси», їх онтологічного узгодження); статистичний та індексний аналіз (при дослідженні сучасних тенденцій сталого розвитку України); PESTLE-аналіз (для визначення і систематизації основних перешкод забезпечення сталого розвитку України та застосування фінансових інструментів для його стимулювання); методи абстрагування та групування (для поглиблення концептуальних підходів функціонування фінансового механізму сталого розвитку, визначення особливостей його трансформації в сучасних умовах); економетричного моделювання (з метою визначення ролі окремих компонент у забезпеченні ефективного впровадження моделі сталого розвитку, при вивченні впливу сукупності макрофінансових показників на сталий розвиток); графічний (для наочного представлення результатів наукового дослідження).

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Основний текст дисертації викладено на 205 сторінках. У дисертації розглянуто питання пошуку та використання фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку України в сучасних умовах.

Перший розділ дисертації присвячений теоретичним положенням використання фінансових інструментів для активізації сталого розвитку. Зокрема, розглянуто сутність сталого розвитку та особливості забезпечення

його моделі в умовах сучасних викликів. Також досліджено специфічні риси застосування фінансових інструментів для забезпечення сталого розвитку, їх види.

У другому розділі дисертації проведено дослідження сучасного стану фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні. Зокрема увага була сфокусована на визначенні сучасних тенденції сталого розвитку України, актуальних трендів фінансування сталого розвитку в Україні, ідентифікації основних перешкод забезпечення такого розвитку та застосування фінансових інструментів для його стимулювання.

У третьому розділі дисертації поглиблено науково-прикладні положення активізації використання фінансових інструментів для забезпечення сталого розвитку України. Зокрема, обґрунтовано науково-концептуальні аспекти функціонування і трансформації фінансового механізму сталого розвитку, конкретизовано напрямки забезпечення сталого розвитку України в сучасних реаліях та проведено економетричне моделювання впровадження моделі такого розвитку в Україні в умовах макрофінансової нестабільності.

Дисертація є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана автором самостійно. Наукове дослідження оформлене відповідно встановлених вимог та містить усі необхідні структурні компоненти.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед наукових здобутків Сердюка Д.А. на увагу заслуговують такі:

у перше

– обґрунтовано систему імпаکت-інвестування як цілісну сукупність окремих компонентів, якій притаманні власні властивості, функції та принципи функціонування і трансформації, що дозволило сформулювати інтеграційно-адаптаційну модель розвитку такої системи, визначити її складові і запропонувати напрямки їх трансформації з урахуванням сучасних викликів та стратегічних векторів розвитку національної економіки;

удосконалено:

– наукові підходи до визначення перешкод впровадження моделі сталого розвитку, які, на відміну від інших підходів до їх виокремлення, були визначені на основі використання методики PESTLE-аналізу, за якої конкретизовано політичні, соціальні, економічні, технологічні, правові та екологічні бар'єри;

– концептуальні положення функціонування та трансформації фінансового механізму сталого розвитку, що реалізовано через обґрунтування мети, функцій, ресурсного забезпечення такого механізму, конкретизацію його методів, інструментів та принципів, які, на відміну від інших підходів, були поділені на дві групи: принципи функціонування та принципи трансформації, а їх сукупність розширена новими принципами: збалансованого розвитку, пріоритетності фінансування;

– методичні положення щодо визначення основних фінансових інструментів, які є найбільш важливими для їх використання з урахуванням макроекономічної ситуації в країні, що, на відміну від подібних положень, полягають у використанні кореляційно-регресійного аналізу для конкретизації

залежності зміни показників, що характеризують рівень сталого розвитку, від інших макрофінансових параметрів;

набули подальшого розвитку:

– категоріальний простір дослідження сфери фінансування сталого розвитку, що реалізовано через аналіз сутності таких категорій: «сталі фінанси», «фінанси сталого розвитку», «фінансування сталого розвитку», «стале фінансування», «зелені фінанси», «кліматичні фінанси», що дало можливість визначити їх онтологічну єдність, конкретизувати змістовну відмінність, обґрунтувати особливості використання фінансових інструментів для забезпечення моделі сталого розвитку та поглибити концептуальні положення функціонування фінансового механізму такого розвитку;

– визначення змісту категорії «фінансовий інструмент сталого розвитку», що реалізовано на основі результатів аналізу наукових підходів до розуміння таких дефініцій «фінансовий інструмент», «сталий розвиток»;

– заходи стимулювання впровадження моделі сталого розвитку, які були розподілені за двома критеріями: залежно від масштабності впровадження (мікрозаходи, макрозаходи); за сферою реалізації (організаційні, економічні, соціальні, екологічні).

Практичне значення результатів дослідження

Рекомендації автора використані у діяльності ТОВ «КОЛТРАНС СОЛЮШНЗ» у частині визначення основних напрямків використання фінансових інструментів підприємствами реального сектору з метою підтримки функціонування соціальної та екологічної систем сучасного суспільства (№ 01/05-12 від 17 квітня 2024 р.); Бізнес-консультативної компанії «ПРИВАТ КОНСАЛТ» у частині врахування пропозиції щодо активізації кредитної діяльності банківських установ у сфері сталого розвитку, використання імпаکت-інвестування як способу отримання додаткових доходів домогосподарствами та суб'єктами підприємницької діяльності в результаті вкладання коштів в реалізацію проєктів, спрямованих на підтримку впровадження моделі сталого розвитку в Україні (№ 6/п-н від 15.04.2024 р.); Страхової компанії «ПЗУ Україна» у частині використання отриманих результатів щодо: конкретизації ролі фінансових установ у впровадженні проєктів, метою яких є отримання соціально-екологічних ефектів; Національного університету «Чернігівська політехніка» у навчальний процес кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких навчальних дисциплін: «Фінансова грамотність», «Банківські операції», «Міжнародні фінанси» (№ 202/08-927/ВС від 22.04.2024).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць, з них: одна стаття у виданні, індексованому у міжнародній наукометричній базі даних Scopus, три статті у наукових фахових виданнях, п'ять праць апробаційного

характеру. Загальний обсяг публікацій – 8,36 д.а., з яких автору належить 7,42 д.а.

Автором дотримані вимоги п. 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованим результатам тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

Зауважуючи високий рівень дисертаційної роботи, слід зазначити наступні дискусійні положення.

1. У п.п. 1.1 доцільно було б менше уваги приділити розгляду сутності сталого розвитку, особливостей впровадження цієї моделі. Варто більше уваги сфокусувати на дослідженні сутності сталого фінансування, особливостей його реалізації фінансовими установами зараз та у довоєнний період (с. 25).

2. При розгляді основних видів фінансових інструментів (рис. 1.5, с. 53) доцільно більш детально розписати ті, які сьогодні активно використовуються розвинутими країнами і вже показали свою ефективність.

3. У другому розділі варто було б також більш глибоко проаналізувати вплив війни на економічний розвиток України, оскільки це безпосередньо визначає і фінансові можливості країни щодо сприяння та підтримки впровадження моделі сталого розвитку.

4. У п.п. 2.2 доцільно більше уваги звернути на сучасні тенденції використання фінансових інструментів для забезпечення розвитку екологічної, соціальної підсистем суспільства. Варто було б навести результати аналізу зарубіжного досвіду пошуку та використання фінансових ресурсів для забезпечення впровадження моделі сталого розвитку.

5. Доцільно було б у п.п. 3.1 менше уваги приділити опису сутності організаційного, економічного, організаційно-економічного механізмів (с. 112-115), а розкрити більш ґрунтовніше основні компоненти фінансового механізму сталого розвитку, а саме: функції, принципи, інструменти (рис. 3.3, с. 119).

Вказані вище зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота на тему «Фінансові інструменти сталого розвитку України» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення.

Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Сердюк Денис Анатолійович, автор дисертаційної роботи на тему «Фінансові інструменти сталого розвитку України», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
МОН України

Артем ТАРАСЕНКО